

TİN SÜRESİ

taya çıkar. Bununla birlikte insanın melekle şeytan arasında bir konumda bulunması yüzünden inkâr yoluna saptığı takdirde aşağıların aşağısı seviyesine düşmektedir. 5. âyette en alt noktaya düşürme fiilinin Allah'a nisbet edilmesi, insanın O'nun tarafından yaratılmasını ifade eden bir önceki âyetin üslûbuyla uyum sağlamaya yönelik olup kulun irade ve isteği olmadan Cenâb-ı Hakk'ın onu kötü yola sevketmesi söz konusu değildir. Sürenin 6. âyetinde iman edip yararlı işler yapanlar bunlardan farklı olarak ebedî mutlulukla müjdelenmiştir. Sürenin son iki âyetinde insanın sorumluluk duygusunu en güçlü biçimde etkileyen âhiret hayatı, herkesin dünyada yaptığının karşılığını bulacağı ebediyet âlemi hatırlatılmakta, zihni ve gönlü gerçeklere açık olan insanlar tarafından o günün hiçbir bahane ile inkâr edilemeyeceği, ayrıca en âdil hükmün Allah tarafından verileceği vurgulu biçimde ifade edilmektedir.

Yatsı namazında Tîn sûresini okuduğu rivayet edilen Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "ve't-Tîn ve'z-zeytûn sûresini okuyup, 'Allah hüküm verenlerin en üstünü değil midir?' meâlindeki âyete gelen kimse, 'Evet, öyledir, ben O'na gönülden bağlananlardanım' desin" (Tirmizî, "Tefsîr", 95). Bazı tefsirlerde yer alan, "Allah, Tîn sûresini okuyan kimseye dünyada kaldığı sürece âfiyet ve güçlü imandan oluşan iki özellik verir, öldüğünde de bu sûreyi okuyanların sayısı kadar sevap ihsan eder" meâlindeki hadis (Zemahşerî, VI, 402; Beyzâvî, IV, 432) mevzû olduğu kaydedilmiştir (Muhammed et-Trablusî, II, 728). İdrîsiyye tarikatının kurucusu Ahmed b. İdrîs'e *Tefsîrû sûreti't-Tîn* ile (Millî Ktp., nr. 4407, vr. 11^b-13^b) *Ve't-Tîni Sûresinin Tefsiri* (Süleymaniye Ktp., Osman Huldi Öztürkler, nr. 10, vr. 8) adıyla iki risâle nisbet edilmektedir. Muhtâr Sâlim, *e't-Ṭîb-bû'l-İslâmî beyne'l-'akîde ve'l-ibdâ'* adlı eserinde (Beirut 1408/1988, s. 385-391) Tîn sûresine atıfta bulunarak incirle zeytinin besleyici ve tedavi edici özelliklerini anlatmıştır. Emanullah Polat, *Tîn Sûresinin Tefsiri ve Sûre Işığında Kutsal Zaman ve Mekân Mefhumu* adıyla yüksek lisans tezi hazırlamış (2000, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü), Emin Işık "Tîn Sûresi Üzerine Bir Tefsir Denemesi" adlı bir makale yazmıştır (*Kur'an Mesajı İlmî Araştırmalar Dergisi*, 1/2 [1997], s. 76-80).

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Ezân", 102, "Tefsîr", 95; Müslim, "Şalât", 175; Taberî, *Câmî'u'l-beyân* (nşr. Sıdkî Cemîl el-Attâr), Beirut 1415/1995, XXX, 301-316;

Mâtürîdî, *Te'vilâtü Ehli's-sünne* (nşr. Fâtıma Yûsuf el-Hiyemî), Beirut 1425/2004, V, 485; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd v.dğr.), Riyad 1418/1998, VI, 402; Beyzâvî, *Envârü't-tenzil*, Beirut 1410/1990, IV, 432; Ebû'l-Fîdâ İbn Kesir, *Tefsîrû'l-Kur'ânî'l-'azîm* (nşr. Mustafa Seyyid Muhammed v.dğr.), Cize 1421/2000, XIV, 395; Muhammed et-Trablusî, *el-Keşfü'l-ilâhî 'an şedîdî'z-za'f ve'l-mevzû' ve'l-vâhî* (nşr. M. Mahmûd Ahmed Bekkâr), Mekke 1408/1987, II, 728; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî* (nşr. M. Ahmed el-Emed – Ömer Abdüsselâm es-Selâmî), Beirut 1421/2000, XXX, 548-554; M. Tâhir İbn Âşûr, *et-Taḥrîr ve't-tenvîr*, Beirut 1421/2000, XXX, 370-381; Ca'fer Şerefeddin, *el-Mevsû'atü'l-Kur'âniyye ḥaşâ'îşü's-süver*, Beirut 1420/2000, XII, 27-39; İbrâhim Ali es-Seyyid Ali İsâ, *el-Eḥâdis ve'l-âşârü'l-vâride fi fezâ'ili süveri'l-Kur'ânî'l-Kerîm*, Kahire 1421/2001, s. 356-357; C. E. Bosworth, "Tîn", *ELP* (İng.), X, 529-530; Rızâ Abbâsî, "Tîn", *DMBİ*, XVI, 719-720; Mehîm Rızâî, "Tîn, Sûre", *Dânişnâme-i Cihân-ı İslâm*, Tahran 1383/2004, VIII, 855-856; Seyyid Muhammed Hüseyîni – Mahbûbe Müezzîni, "Sûre-i Tîn", *DMT*, IX, 412-413.

ABDÜLHAMİT BİRİŞİK

TİNBÜKTİ

(bk. AHMED BÂBÂ et-TİNBÜKTİ).

TİNBÜKTÜ

Mali Cumhuriyeti'nde tarihî bir şehir.

Aynı adı taşıyan idarî bölümün merkezi olan Tinbüktü (Timbüktü) şehri, Mali'nin orta kesimlerinde Nijer nehrinin büküm yaptığı yerde nehrin sol kıyasına 10 km. kadar uzaklıkta kurulmuştur. Şehrin tarihi XI. yüzyılın sonlarına kadar iner. Adını, Tevârikler'in yaz aylarında hayvanlarını otlatmak için Nijer nehri kenarında kurdukları çadırlarda yaşayan Büktü adındaki yaşlı bir kadından aldığı söylenir. Çadırların yerinde kurulan köy ticarî bir kavşakta bulunması dolayısıyla giderek büyümüş ve XIV. yüzyılda bölgenin önemli bir şehri haline gelmiştir. Büyük Sahrâ'nın güney ucunda yer alan Tinbüktü'den ilk defa İbn Battûta bahseder. 754 (1353) yılında buraya gelen ve hâkimlerinin Berberî Sanhâce kabilesinden Missûfe Berberîleri olduğunu söyleyen İbn Battûta şehrin adını Tinbüktü (تنبوكتو) şeklinde yazmaktadır. Bazı Arapça kaynaklarda Timbükt olarak geçen isim, Abraham Cresques'in 1376'da çizdiği Katalan Atlası'nda Tenbuch biçiminde kaydedilmiş, İngilizce'ye Timbaktu, Fransızca'ya Tombouctou diye geçmiştir. Şehir Tadmeka, Gât, Fizan, Gao ve Kâmin yoluyla Mısır, Hoggar (Haccâr) yoluyla Tunus, Sicilmâse yoluyla Fas, Mali yoluyla Batı Sudan'a bağlanmaktadır.

Murâbitlar döneminde (1056-1147) İslâm dini Batı Sudan'da yayıldı; Tinbüktü ve Cenne şehirleri önemli merkezler haline geldi. Mali Sultanı Mense Mûsâ, sultanlığının sınırlarına kattığı Tinbüktü'yü (729/1329) önemli bir İslâm medeniyeti merkezine dönüştürdü. Komşu ülkelerdeki Mâlikî fakihlerini ülkesine çağırarak suretiyle ilmî hareketi canlandırmaya çalıştı. Onun zamanında Tinbüktü bölgedeki büyük şehirlerden biri, aynı zamanda önemli bir ilim merkezi oldu. Sultan, 1324'te hac dönüşünde Mekke'den getirdiği Endülüs asıllı mimar Ebû İshak İbrâhim es-Sâhilî el-Girnâtî'ye Tinbüktü'de Arap mimarisi tarzında Cingareybîr (Djinger-ber) Camii'ni ve Madugu Sarayı'nı inşa ettirerek bu üslûbu ülkesine soktu. Bu yıllarda tüccarların yanı sıra Fas'taki ilim merkezlerinden ve Mısır'dan pek çok âlim Tinbüktü'ye gelip yerleşti. Mense Süleyman zamanında (1341-1360) daha da gelişen Tinbüktü 1430 yılına kadar Mali Sultanlığı'nın hâkimiyetinde kaldı. Parlak dönemlerinden birini yaşadığı bu devirde yaşlı bir hanım tarafından Tinbüktü Üniversitesi olarak da bilinen Sankore Camii ve XIV. yüzyılın sonlarına doğru Şeyh el-Muhtâr Hamâhullah tarafından Sîdî Yahyâ et-Tâdilissî adına Sîdî Yahyâ (Muhammed Naddah) Camii yaptırıldı. İmam el-Hâc el-Akîb 1577-1578'de bu üç camiyi yeniden inşa ettirdi veya önemli eklemeler gerçekleştirdi.

Tinbüktü 1430'da Tevârikler'in eline geçti ve 1468 yılına kadar onlarda kaldı. Şehri Tevârikler'den alan Sünnî Ali Ber yirmi dört yıl süren hükümdarlığı sırasında (1468-1492) şehirde büyük tahribat yaptı; âlimler ve halk üzerinde baskı uyguladı. Bu yüzden halkın yanı sıra çok sayıda âlim ve tüccar başka şehirlere göç etti. Ali Ber'in aynı aileden Songay Sultanı Askîya Muhammed tarafından devrilmesinden sonra Tinbüktü eski canlılığını tekrar kazanmaya başladı, şehirden ayrılanların pek çoğu geri döndü. Böylece Tinbüktü yeniden Batı Afrika'nın en hareketli ilim ve kültür merkezi haline geldi. Aynı zamanda ekonomik gelişme sağlandı ve halkın refah seviyesi yükseldi. Tarihî dokusuyla dikkat çeken Tinbüktü bir asırdan fazla Songay Sultanlığı'nın idaresinde kaldı. Şehrin nüfusunun XVI. yüzyılın başında 70.000 ile 100.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Sankore Camii'nin bünyesindeki medrese başta olmak üzere şehrin çeşitli yerlerindeki 180 medresede 25.000 öğrencinin eğitim gördüğü belirtilmektedir. Tinbüktü medreseleri Kahire ve Fas medreseleriyle yakın münasebet içindeydi. 1504 ve 1512 yılları

ında şehri iki defa ziyaret eden Hasan el-Zezzân burada Mağrib'den getirilen kitapların çok satıldığını ve ticarî hayatta en fazla gelirin kitap satışından elde edildiğini söylemektedir. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Tinbüktü, Siyah Afrika'nın en önemli kültür merkezi oldu. Burada yetişen âlimler Mekke, Kahire, Merakeş ve Katsina'ya giderek İslâm dünyasının fikrî birikimine büyük katkı sağladılar. Mısır, Kuzey Afrika ve Endülüs başta olmak üzere İslâm dünyasının çeşitli bölgelerinden çok sayıda âlim Tinbüktü'ye geldi. Aynı yüzyılda Tinbüktü'nün şöhreti Avrupa'da da yayıldı. Müstahkem oluşu ve gizemliliği yanında altın, fildişi, tuz, kereste ve köle ticaretinin önemli merkezlerinden biriydi. Afrika'nın kuzey sahilleriyle Sahrâaltı bölgeleri arasında en önemli buluşma yeri olan Tinbüktü'de Fas, Merakeş, Tuât ve Dir'a gibi şehirlerden gelen Mağribli Sanhâce ve Missûfe Berberîleri ile Araplar yanında Tunuslular, Mısırlılar, Tevârikler, Velâtelere, özellikle Fülâniler, Mandingler, Bornular, Bambaralar ve Fütalılar gibi Sahrâaltı'nın farklı milletlerinden insanlar yaşıyordu.

Bölgenin zenginliği komşu ülkelerin buraya göz dikmesine yol açtı. Nitekim Batı Sudan'ı ele geçirip oradaki zengin altın yataklarına sahip olmak amacıyla Fas Sa'dî Sultanı Ahmed el-Mansûr'un 999 (1591) yılında gönderdiği ordu Tondibi savaşında Gao'da hüküm süren Songay Sultanlığı'nı ortadan kaldırdı. Bilâdüssûdan'da ele geçirilen bol miktarda altın ve binlerce köle Merakeş'e götürüldü. Sultanlığın toprakları Osmanlı sistemi örnek alınıp bir eyalet haline getirildi ve o sırada Songay'ın ikinci önemli şehri olan Tinbüktü eyalet merkezi yapılarak Tinbüktü Paşalığı kuruldu. Songay sultanının yeni merkezde paşalara tâbi şekilde yaşamasına izin verildi. İşgal sırasında büyük tahribat gören Tinbüktü'de çok sayıda insan öldürüldü. Şehrin önde gelen âlimlerinden olan ve Sa'dîler'e karşı ilk hareketi başlatması dolayısıyla bu hareketin sembolü haline gelen Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî ile beraber bir-

çok âlim Sa'dî başşehrine götürüldü. On dört yıl Merakeş'te kalan ve orada Mâlikî fıkıhı okutmaya devam eden Ahmed Bâbâ, 1017'de (1608) Tinbüktü'ye döndü ve Sankore Medresesi'nin başına geçti. Ahmed Bâbâ aynı zamanda Tinbüktü'deki seksen özel kütüphanenin en büyüğüne sahipti ve toplam 1600 cilt kitabı vardı.

Tinbüktü Paşalığı döneminde Bilâdüssûdan ve İslâm dünyasının birçok bölgesiyle yakın ilişkiler kuruldu; bu ilişkiler ilmî harekete de yansdı. Malililer tahsil amacıyla Mağrib ülkeleri ve Mısır'daki medreselere giderken Arap ve Berberî asıllı âlimler Tinbüktü gibi ilim merkezlerinde dinî ilimleri okuttu. Ancak Tinbüktü paşalık döneminde önemli sıkıntılar yaşadı. Mağribli paşaların zulmü, Tevârik saldırıları, özellikle paşalığın son dönemlerinde paşalık mücadelesi yüzünden meydana gelen iç savaşlarda önemli tahribata mâruz kaldı. Ayrıca salgın hastalıklarda çok sayıda insan öldü. Diğer taraftan XVI. yüzyıldan itibaren Aravan ve Velâte şehirleri, Kâdiriyeye ve Ticânîyeye tarikatlarının güçlü olduğu bölgenin yeni dinî merkezleri haline geldi. Tinbüktü eski önemini bir ölçüde kaybetse de bazı paşalar buradaki ilmî ve dinî hayatı canlı tuttular. Merakeş'in idaresindeki Bilâdüssûdan'ın büyük kadısı burada oturmaya devam etti. *Târihu'l-Fettâş* ve *Târihu's-Sûdân* gibi bölge tarihine dair iki önemli eserin müellifleri bu dönemde yaşadı.

Merakeşli askerlerin yerli kadınlarla evliliğinden doğan ve "arma" denilen çocukları Ebû'l-Mahallî liderliğinde 1163'te (1750) Tinbüktü'de yönetimi ele geçirdiler. Onların zamanında emirlerle halkın temsilcisi konumundaki kadılar arasında belli bir uyum ortamı oluştu. 1760'ta Tevârikler'in zaptettiği Tinbüktü on yıl sonra Segu Bambaraları'nın hâkimiyetine girdi. Tevârikler 1792'de yönetimi tekrar aldılar. Bu devirde Tinbüktü yeni bir kalkınma dönemine başladı. 1833'te Ahmedü Lobbo (Seku Amadü) tarafından kurulan Mâsinâ Sultanlığı,

Cingereybir Camii -Tinbüktü / Mali

1860'lı yıllarda üçüncü Tekrûr Devleti'nin kurucusu el-Hâc Ömer'in oğlu Ahmed el-Kebîr el-Medenî'nin (Ahmed Tall) egemenliğine geçti. 1894'te Fransız işgal ordusu şehri Batı Afrika sömürgesine ilhak etti. Tinbüktü'nün hristiyanların hâkimiyetine girmesi müslümanlar üzerinde derin izler bıraktı ve büyük yankılar uyandırdı. Devlet işlerinde çalışanların çocuklarına dinî eğitim vermek üzere Tinbüktü'de bir okul açan Fransızlar (1910) Şehri İslâm dünyasından koparmaya çalıştılar. Ancak Tinbüktü'lü âlimler Cezayir ve Mısırlı âlimlerle irtibatlarını devam ettirdiler.

Mali'nin bağımsızlığını kazanmasının ardından Tinbüktü yeniden İslâm kültürünün merkezi haline getirildi. Tinbüktü ve ülkenin kuzey bölgesindeki bütün okullarda Arapça zorunlu dil kabul edildi. Mali'de tarihî yazmaların bulunduğu en önemli kütüphane, Tinbüktü'de 1970'te Birleşmiş Milletler Eğitim ve Kültür Teşkilâtı'nın girişimiyle Centre de Documentation et de Recherche Ahmed Baba (CEDRAB) adıyla kuruldu ve Küveyt'in sağladığı maddî destekle 1977'de faaliyete geçti. Daha sonra çıkarılan bir kanunla burası yüksek eğitim enstitüsüne dönüştürülerek Institut des Hautes Etudes et de Recherches Islamiques Ahmed Baba (IHERIAB) adını aldı. Bu merkezde İslâmî ilimler alanında toplam 18.000 yazma eser bulunmaktadır. Eserlerin tamamına yakını Arapça olup çok azı mahallî dillerden Songay, Fulfulde (Peul/Pöl) ve Temaşek dillerindedir. En eskisi XIII. yüzyıla ait olan yazmalar için hazırlanan on üç katalogdan altısı yayımlanmıştır (*Fihristü mahşûâtü merkezi Ahmed Bâbâ li't-teuşîk ve'l-başı't-târihiyye bi-Tinbüktü*, London: al-Furqan Islamic Heritage Foun-

Sankore
Camii -
Tinbüktü

TİNBÜKTÜ

dation, 1419/1998). Tinbüktü ve civarında sayıları altmışla seksen arasında olduğu belirtilen özel yazma eser kütüphanelerinde toplam 300.000 civarında eser bulunduğu tahmin edilmektedir. Zor şartların yaşandığı çöl ikliminde böylesine önemli tarihî dokusundan dolayı "çöl incisi" diye anılan Tinbüktü 1988'de UNESCO tarafından insanlığın ortak mirası sayılan yerler arasına alınmıştır. 333 velinin kabrini barındırdığı söylenen şehir, 2006 yılında merkezi Fas'ın Rabat şehrinde olan İslâm Konferansı'na bağlı İslâm Eğitimi, Bilimi ve Kültürü Teşkilâtı (Organisation Islamique Pour l'Education, les Sciences et la Culture [ISESCO]) tarafından Afrika kıtasındaki İslâm kültür başşehri ilân edilmiştir. Şehir, eski kervan yolları üzerindeki ulaşım merkezi olma özelliğini yitirmiş olsa da nehir ulaşımı (iskelesi olan Kabara şehri vasıtasıyla) açısından önemini sürdürmektedir.

1824-1828 yılları arasında Mısır asıllı bir müslüman kılığında başta Tinbüktü ve Cenne Batı Afrika'nın önemli merkezlerini gezen René Caillié 1828'de buranın nüfusunu 12.000 olarak verir ve şehirdeki bütün siyahilerin Kur'an-ı Kerim'i ezbere okuduğunu söyler. 1853 yılında şehre gelen Alman seyyahı Heinrich Barth ise 13.000 kişinin yaşadığını kaydeder. 1894'te Fransız sömürgesine giren Tinbüktü'nün nüfusunda azalma başladı ve 1926'da 5500 kişiye kadar indi. Şehrin nüfusu 2009 yılında 54.779 olarak tesbit edilmiştir. Tinbüktü idarî bölümünün sınırları içinde Diré, Gondam, Gourma-Rharous, Niafunké şehirleriyle Tinbüktü şehrinin yakın çevresinde Alafia, Ber, Bourem-Inaly, Lafia, Salam beldeleri bulunmaktadır. Mali Cumhuriyeti'nin ortalarından kuzeydoğusuna doğru geniş bir alanı kaplayan Tinbüktü idarî bölümü 1990'lı yıllarda Tevârik direnişi yüzünden zor günler yaşamış, ancak 27 Mart 1996 tarihinde devletle direnişçiler arasında barış antlaşması imzalanmıştır. Bu önemli günün hâtiyasına şehirde la Flamme de la Paix adını taşıyan bir anıt inşa edilmiştir. Tinbüktü'de yetişen âlimler İslâm kültürünün bölgede yayılmasında önemli rol oynamıştır. Songay İmparatorluğu devrinde büyük kadılık görevinde bulunan ve mezarı günümüzde Tinbüktü'deki önemli ziyaretgâhlardan biri olan Mahmûd b. Ömer et-Tinbüktî, Muhammed Bâgyu', Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî ve babası Ahmed b. Hâc Ahmed, başlangıçtan 1666 yılına kadar Bilâdüssûdan'ın içtimaî, dinî ve kültürel tarihini ihtiva eden *Târîhu'l-Fettâş* adlı eserin müellifi Mahmûd b. Mütevekkil Kâ't, Bilâdüssûdan tarihinin

ikinci önemli kaynağı sayılan *Târîhu's-Sûdân*'ın müellifi Abdurrahman b. Abdullah es-Sa'dî Tinbüktülü âlimlerin en meşhurlarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Battûta, *er-Rihle*, Beyrut 1987, s. 700; Hasan el-Vezzân, *Vaşfü İfrîkiyye*, II, 165-167; Mahmûd Kâ'ti et-Tinbüktî, *Târîhu'l-Fettâş* (nşr. ve trc. O. Houdas – M. Delafosse), Paris 1964, tür.yer.; Abdurrahman b. Abdullah es-Sa'dî, *Târîhu's-Sûdân* (nşr. ve trc. O. Houdas), Paris 1964, tür.yer.; Mavlây al-Qâsim b. Mavlây Sulaymân, *Tombouctou au milieu du XVIIIe siècle* (nşr. ve trc. M. Abitbol), Paris 1982; M. Abitbol, *Tombouctou et les arma*, Paris 1979; Muhammed el-Garbî, *Bidâyetü'l-hükmi'l-mağribî fi's-Sûdânî'l-Garbî*, Küveyt 1982, s. 282-286, 573-578; R. Caillié, *Voyage à Tombouctou*, Paris 1982, I-II; İsmâil el-Arabî, *eş-Sahrâ'ü'l-kübrâ ve şevâtî'ühâ*, Cezayir 1983, s. 311-316; Elias N. Saad, *Social History of Timbuktu*, Cambridge 1983, tür.yer.; Charles Abdoulaye Danioko, "Tombouctou", *Culture et civilisation islamiques: le Mali*, Rabat 1408/1988, s. 76-79; S. M. Cissoko, *Tombouctou et l'empire Songhay*, Paris 1996; M. Celâl Abbas, "Timbüktü: Akdemü merâkizi'l-İslâm fi Garbi İfrîkiyye", *ME*, sy. 10 (1965), s. 1078-1085; H. T. Norris, "Sanhajah Scholars of Timbuktoo", *BSOAS*, XXX (1967), s. 634-640; J. Cuoq, "La famille Aqit de Tombouctou", *IBLA*, sy. 141 (1978), s. 85-102; Abdülhamid el-Herâme, "Tinbüktü: Nâfize 'ale't-târîh ve't-türâsi'l-İslâmî", *Mecelletü Külliyyeti'd-da'veti'l-İslâmiyye*, sy. 4, Trablus 1987, s. 228-235; Jean-Michel Djian, "Les manuscrits trouvés à Tombouctou", *Le monde diplomatique*, LI/605, Paris 2004, s. 16; B. Carra de Vaux, "Timbuktu", *IA*, XII/1, s. 333-334; J. O. Hunwick, "Timbuktu", *EP²* (İng.), X, 508-510.

AHMET KAVAS

TİPÛ SULTAN
(ö. 1213/1799)Meysûr sultanı
(1782-1799).

1163 (1750) yılında günümüzde Bangalur (Bangalore) bölgesindeki Devanahalli'de doğdu. Asıl adı Feth Ali olup Hindistan'ın güneybatısında kurulan müslüman

Meysûr Sultanlığı'nın kurucusu Haydar Ali Han'ın oğludur. Bir Hindu ricalığı olan Meysûr'u ele geçirip (1760) burada hâkimiyet tesis eden, XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Bâbürlü Sultanı Evrengzib'in Güneybatı Hindistan'ı egemenliği altına alması üzerine onunla anlaşan ve bölgedeki en büyük rakibi Maratalar'a karşı ittifak oluşturan Haydar Ali, aynı zamanda Fransızlar'la anlaşarak bölgede ilerleyişine devam etmek isteyen İngilizler'e karşı direniyordu. Gençlik yılları bu mücadeleler içinde geçen Feth Ali iyi bir eğitim aldı. Arapça, Farsça, Urduca öğrendi; âlim, şair ve asker olarak yetişti. Daha on beş yaşında iken babasının yanında ilk Meysûr-İngiliz savaşına katıldı (1776). Şubat 1782'de cereyan eden İkinci Meysûr savaşında İngilizler'i mağlûp edince büyük ün kazandı. Aynı yılın sonunda babasının vefatı üzerine tahta geçti. Ardından bölgedeki küçük krallıkları ilhak etti, Maratalar ve Nizamlar üzerine üstünlük sağladı.

Tîpû Sultan bir taraftan İngilizler'e karşı Fransızlar'la iş birliğini devam ettirirken diğer taraftan Osmanlı Devleti ve Afgan Hanlığı ile ittifak girişiminde bulundu. Bu çerçevede 1786'da 700 kişilik bir elçilik heyetini İstanbul'a gönderdi. Heyet Muskat, Buşira, Basra ve Bağdat yoluyla bir buçuk yılda İstanbul'a ulaştı. İngilizler'e karşı askerî yardım, ayrıca ticarî ilişkilerin geliştirilmesini isteyen Tîpû Sultan'ın Osmanlı halifesinden bir hilâfet beratı talep ettiği kaynaklarda belirtilir. Osmanlılar'dan bu şekilde berat istenmesinin ilk ve tek örneği olan bu hadise Osmanlı hilâfetine başka ülkelerdeki algılanışı bakımından önemlidir. Tîpû Sultan, I. Abdülhamid'e yazdığı mektupta İngilizler'in bölgede büyük tahribat yaptıklarını, insanları zorla hıristiyanlaştırdıklarını, bunlara karşı cihada devam edebilmesi için desteğe ihtiyacı bulunduğunu bildiriyor, ticarî iş birliğinin yanı sıra

Tîpû Sultan'ın türbesi ve savaş meydanında cesedinin bulunduğu bulduğu yere dikilen taş

